

ממש וכו', ואם מותר לעשות הסכם יששכר וזבולון עם יהודי שאינו שומר תורה ומצוות. יעו"ש. וע"ע באגרות החזו"א (סי' מז).

ודע, דעדיף יותר שאברך ילמד כל היום תורה, ויתפרנס מצדקה בדוחק, מאשר ילמד חצי יום ויעבוד חצי יום, ואע"פ שראינו בחכמי התלמוד שהיו עושים תורתם קבע ומלאכתם עראי, מכל מקום בזמן הזה שהדורות הולכים ונחלשים, ואם ילמד רק חצי יום לא יספיק להקיף את ידיעת התורה בדברים הנוגעים למעשה, ולכן כיום עדיף יותר שילמד כל היום, ולקבל משכורתו לצורך פרנסתו ממחזיק פרטי, או מהנהלת הכולל, יותר מאשר לעסוק במלאכה או בסחורה כמה שעות ביום לצורך פרנסתו, וילמד רק בשעות הפנאי, ואף אם המשכורת מהכולל זעומה ומספיקה לו בדוחק, כבר הבטיחו חז"ל שכל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר, כענין הלל וחבריו. וכן נאמר, והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגא מאד. וכמו שביאר כ"ז ביביע אומר הנ"ל.

ואף דמצינו שחלק מהאברכים אינם רואים סימן ברכה בלימודם, ואחר שנים חזינן שאינם בקיאים בש"ס ובפוסקים די הצורך, מכל מקום עצם הדבר שיושבים ועוסקים בתורה ומקיימים את העולם, די לנו בזה. אף שאין הכל יכולים להתמיד כדבעי. וכל שעה שלומדים תורה מעלתו גדולה יותר. ובפרט כי אלף נכנסים לחדר ואחד להוראה, וכדי שיצא אחד להוראה בעינין שיהיו אלף נכנסים לחדר.

וע"ש שהביא ממדרש בראשית רבה (פרשה עב סי' ה, ופרשה צט סי' ט): "מאתים ראשי סנהדראות העמיד שבט יששכר לישראל, שכולם היו משיבים הלכה לאמתה של תורה, כהלכה למשה מסיני, וכל אחיהם מסכימים ונוהגים על פיהם, וכל השבח הזה מנין לו ליששכר, משל אחיו זבולון, שהיה זבולון עוסק בפרקמטיא, ומביא סחורה באניות ומוכרה, ונותן ליששכר כל צרכו כדי שיעסוק בתורה, שנאמר זבולון לחוף ימים ישכון והוא לחוף אניות וירכתו על צידון, וסמיך ליה יששכר חמור גרם רובץ בין המשפטים, אלו התלמידים שיושבים להגליו, לפיכך כשבא משה רבינו לברך את שבטי ישראל הקדים ברכת זבולון לברכת יששכר, שנאמר שמח זבולון בצאתך ויששכר באהלך, ועל זבולון נאמר, עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר".

ובמסכת סוטה (כא). אמרו על הפסוק בשיר השירים, אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו. מאי בוז יבוזו לו, אמר עולא, לא כשמעון אחי עזריה ולא כרבי יוחנן דבי נשיאה. (פירש רש"י, שמעון למד

וכן הוכיח מדברי הרמ"ע מפאנו בכתב יד, בדין אחר.

ובספר מאמר מרדכי (סימן רח כח) כתב על מ"ש בש"ע דמי שאכל פירות גם משבעת המינים וגם ממינים אחרים שמברך רק על העץ, דנראה פשוט שה"ה אם אכל רק תפוחים, ומוסיף שהוא "כל שכן", ושכן משמע מהמג"א. והוסיף: ותמיהני על החיד"א שנסתפק בזה, והביא ממרחק לחמו מהלכות קטנות, ומהר"י מולכו, ויש להשיב עליהם, וגם מה שהביא רמ"ע אלפסי זוטא כ"י אינו מוכרח. ע"ש.

ובמחזיק ברכה (סי' רו סק"א) השיב על הדברים, והביא מרבי יעקב מטרייל (דיין ופוסק שגורש בגירוש ספרד ועלה לירושלים, והיה חבר בבית הדין של הנגיד רבי יצחק שולל) בכתב יד ישן משנת רס"ט (בקונטרס דינים מרבני ירושלים הקדמונים). שאם בירך על העץ לאחר אכילת פירות שאינם משבעת המינים, שצריך לחזור ולברך בורא נפשות, כי ברכת העץ נתקנה רק על פירות שנשתבחה בהם ארץ ישראל. וביאר שם, דבוודאי הר"י מטרייל ראה מ"ש הרמב"ם (הר"י מטרייל חי קודם זמנו של מרן הבי"ו ולא ראה את הש"ע) שאם אכל פירות גם מז' מינים, וגם שאר מינים, שדי בברכת על העץ, אלא דס"ל שאם אכל רק תפוחים לא יצא, כי גרע מאוכל גם פירות משבעת המינים. ולכן הביא החיד"א ראייה מאורז, ומדברי הרמ"ע מפאנו, כדי שלא לחלק כדעת הר"י מטרייל. ומה שתמה המאמר מרדכי דאמאי לא הביא ראייה מהמגן אברהם, כותב החיד"א, שהרי האליה רבה חולק עליו. וע"ש שכתב, דאף שבדרך כלל לא השיב לרבי מרדכי כרמי, כאן הוא משיב, כי נאמן עלי הדיין שאני כובש את יצרי מחטוא בלשוני. ע"ש. ובספר דברי מרדכי השיב ע"ז, ונוראות נפלאות, ותמה מתי ראה החיד"א את דברי רבי יעקב מטרייל, והוא סבור שהר"י מטרייל חלק על הרמב"ם, ומכיון שההלכה בש"ע היא כהרמב"ם, הרי אין מקום בסברתו. וע"ש שהאריך להוכיח כדבריו. וראה בנ"ד בילקוט יוסף על הלכות ברכות (עמ' תעב). ויש לציין שכרוב הדברים בנושא זה נעזרנו במאמרו של הרה"ג ר' יוסף ויכלדר שליט"א. אישר חיליה לאורייתא.

שכנ. הסכם, הסכמי עבודה בארץ ישראל, אם יש לו תוקף הלכתי על פי הכלל דינא דמלכותא דינא, ראה לעיל מערכת ד' ערך דינא דמלכותא דינא.

שכר. הסכם, הסכם יששכר וזבולון, אם גורע משכרו של החכם, ראה בשו"ת יביע אומר חלק ד' (חלק יורה דעה סימן יז). (והובאו חלק מהדברים להלן), ובשו"ת מנחת יצחק חלק ו' (סי' ק) שעמד בענין זה כיצד החלוקה כשעושים הסכם של יששכר וזבולון, אם היא חצי חצי